

Сидоренко І.В.
асистент кафедри фінансів
Чернігівський державний технологічний університет
м. Чернігів, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕГРАЛЬНОЇ ОЦІНКИ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ДОРОЖНЬОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

Транспортно-дорожній комплекс (ТДК) регіону – це територіальне поєднання взаємопов'язаних видів транспорту, які, взаємодіючи, найповніше задовольняють потреби суспільного господарства і населення в перевезеннях. До його складу входить сукупність шляхів сполучення, рухомий склад, засоби управління і зв'язку. ТДК регіону представлений наземним (залізничним, автомобільним, міським громадським), водним (річковим) та трубопровідним транспортом, кожен з яких має свої переваги і недоліки, виконує певне функціональне призначення, характеризується притаманними кожному транспорту особливостями на етапах формування, функціонування і розвитку, що дає можливість використовувати системний підхід у дослідженні результативності його діяльності в контексті інноваційно-інвестиційного розвитку. Проведені дослідження сучасного стану ТДК регіонів України дозволили виявити ряд проблемних аспектів, пов'язаних з інвестиційним забезпеченням його функціонування та розвитку. Постає актуальне питання щодо оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів у розвиток ТДК регіонів в залежності від виявлених особливостей та заданих параметрів їх функціонування.

Дослідженню проблем інноваційно-інвестиційного розвитку транспортної галузі України, перспектив розвитку ТДК регіонів присвятили свої наукові праці ряд вітчизняних та зарубіжних вчених: Абрамов А.П., Аксьонов А.І., Бакаєв О.О., Богомолова Н.І., Букін В.В., Волков Б.А., Коба В.Г., Краєва В.І., Макаренко М.В., Сич Є.М., Трихунков М.Ф., Цветов Ю.М.[3], Чебанова Н.В., Чорний В.В. та ін., які зробили вагомий внесок у розвиток економічної науки у сфері розвитку транспорту.

Системний підхід до аналізу процесів, що відбуваються в транспортно-дорожньому комплексі регіону виступає інструментом, використовуючи який можна успішно вирішувати завдання управління його розвитком, оцінювати ефективність функціонування економічних систем регіонального рівня з єдиних методологічних позицій. В економічних дослідженнях використання системного підходу полягає в розчленовуванні складного явища на складові елементи, вивчення їхніх властивостей та взаємодії. Відомий економіст-кібернетик М. Федоренко розуміє під системним підходом до вивчення економічних явищ «...комплексне вивчення економіки як єдиного цілого з позицій системного аналізу» [2].

Традиційний підхід до дослідження ТДК як системи з позицій її властивостей доцільно, на нашу думку зосередити у напрямку її дескриптивних і конструктивних характеристик. Дескриптивне визначення складових систем ТДК відповідає на запитання про те, у чому відмінність системного об'єкта від несистемного, а конструктивне – дозволяє виділити систему із зовнішнього середовища, визначає структуру і функцію системи.

Дескриптивне визначення систем ТДК регіону, на нашу думку відповідає традиційному: системою є сукупність об'єктів і процесів, взаємозалежних і взаємодіючих між собою, які утворюють єдине ціле, що наділене характеристиками, які не властиві його окремим складовим компонентам [1].

Конструктивне визначення ТДК регіону як системи описується чотирма системними характеристиками: входом, процесором, функцією та виходом. Функція системи – визначає призначення, необхідність системи. Цей системний елемент вказує на те, що досягається за

допомогою системи, без вказівки на те, як це робиться. Цільова функція системи формується сукупністю економічних інтересів, які породили цю систему. Вхід – матеріальні, фінансові, інформаційні, інституційні і трудові ресурси, які змінюються в системі, перетворюючись у виходи. Вхід визначає ресурси, необхідні системі для реалізації економічних інтересів її суб'єктів. Виходи визначають, наскільки успішно виконана функція системи. Процесор – матеріальні та нематеріальні фактори і люди, що забезпечують у певних фізичних і соціальних умовах перетворення входу на вихід.

Дослідження ступеня та динаміки функціонування та розвитку ТДК на регіональному рівні, а також системно-процесний підхід до його аналізу та оцінки базуються на наступних вимогах до системи відповідних показників та індикаторів: необхідність урахування максимального числа факторів і умов, що впливають на масштаби та динаміку змін; забезпечення повної сумісності й порівнянності показників для різних умов їхнього застосування; зведення окремих показників та індикаторів в інтегральні характеристики, загальні для всіх об'єктів; забезпечення прозорості вихідних даних для розрахунку індикативних характеристик; доступність для проведення розрахунків і одержання оцінок.

Інтегральний індикатор інноваційно-інвестиційного розвитку ТДК регіону, індикатори системних елементів, індикатори предметних областей розраховуються як середня величина суми всіх відповідних складових індикаторів.

Індекси та індикатори застосовуються для цілей агрегування вихідних показників. Використання індексів знімає ряд труднощів, які пов'язуються, насамперед, з тим, що необхідно узагальнювати рознесену у просторі інформацію різної природи, розмірності і точності. У цілому, система індикаторів оцінки ступеню та динаміки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій приймає форму, що є адекватною ієрархічній структурі сектору. Це дозволяє деталізувати або, навпаки, узагальнювати показники, що характеризують стан і розвиток різних видів ресурсів і напрямів їхнього використання, ґрунтуючись на показниках окремих регіонів.

Методика розрахунку інтегрального індексу базується на групуванні показників в три модулі, які об'єднують показники базисів розвитку, умов та ресурсів розвитку і ефективності функціонування ТДК регіону.

При визначенні модулю 1 «Базиси розвитку ТДК регіону» необхідно розуміти механізми за допомогою яких складові елементи системи впливають на забезпечення функціонування цілісної системи.

При формуванні Модулю 2. «Умови та ресурси розвитку ТДК регіону» необхідним є формування системи індикаторів, які впливають на якісні передумови функціонування ТДК регіону з врахування специфіки його розташування, фінансово-економічного розвитку та насиченості інфраструктури.

При виокремленні Модулю 3. «Результати (ефективність) функціонування ТДК регіону» доцільним є оцінювання результатів функціонування ТДК регіону за сукупністю параметральних ознак ефективності.

Алгоритм визначення інтегрального індикатора інноваційно-інвестиційного розвитку ТДК регіону починається з виявлення та аналізу проблем, які притаманні транспортній галузі регіону. На основі виявлених проблем здійснюється вибір критеріїв оцінки інноваційно-інвестиційних переваг ТДК регіону, проводиться відбір показників та здійснюється аналіз впливу їх на ТДК регіону. Всі показники розділяються на 2 групи: стимулятори ТДК регіону та дестимулятори ТДК регіону. Якщо показники не впливають, то відповідно вони виключаються із аналізу. На основі показників-стимуляторів та показників дестимуляторів формується матриці інформаційної бази ТДК регіону. Із переліку показників відбираються найсуттєвіші показники, які будуть включатися до показників модуля 1, 2, 3 решта показників виключається із дослідження. Далі на основі сформованих показників за відповідними модулями відбувається системна вибірка та групування показників після чого розраховується інтегральний індекс, за яким здійснюється ранжування регіонів.

Проведений аналіз довів, що більшість методик при визначенні інтегрального показника базуються на встановленні вагомості (значущості) одиничних оцінок, тобто проведенні експертних оцінок за певними критеріями.

На нашу думку, такий підхід для інтегральної оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку ТДК регіону є неприйнятним, оскільки вагомість кожної окремо взятої складової можливо оцінити лише за допомогою експертів. У зв'язку з цим виникає цілий ряд проблем:

– по-перше, для кожного регіону, у різні періоди його функціонування значущість складових є різною;

– по-друге, складність такого підходу обумовлюється особливістю експертного методу оцінки. Оскільки необхідно оцінювати вагомість складових у трьох модулях функціонування ТДК регіонів, то постає необхідність у всебічній обізнаності експертів. Фахівець у одній або декількох окремо взятих напрямках оцінки буде відстоювати значущість свого напрямку. Відповідно, знайти експертів, які одночасно за заданих умов могли б оцінити вагомість досить великої кількості абсолютно різних напрямків функціонування ТДК, досить складно.

Запропонована методика інтегральної оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку ТДК регіону, дозволяє на різних рівнях деталізації порівнювати, аналізувати, оцінювати ефективність функціонування та одержувати конкретний цифровий розрив як між досліджуваною сукупністю регіонів, так і усередині кожного із них. За результатами моніторингу значень індикаторів розробляються пропозиції щодо регулювання процесу інноваційно-інвестиційного розвитку ТДК регіону. Індикатори дозволяють вибудовувати рейтинги досліджуваних регіонів, формувати однорідні модулі, для яких застосовуються уніфіковані методичні правила і процедури організації процесу управління інноваційно-інвестиційним розвитком ТДК регіонів.

Список літератури:

1. Сыроежин И.М. Совершенствование системы показателей эффективности и качества / И.М. Сыроежин. – М.: Экономика, 1980. – 380 с.

2. Федоренко Н.П. Системный подход к изучению экономических явлений / Н.П. Федоренко // Математика и кибернетика в экономике. – М.: Экономика, 1975. – № 5. – С. 502-543.

3. Цветов Ю.М. Проблеми розвитку транспортного комплексу в умовах реформування економіки України / Автошляховик України: Вісник ЦНЦ ТАУ.- 1998.- № 1.- С.9 – 11.